

Izglītojot saglabā Kuldīgas „seju”

Publicēts: 18.01.2011.

Projektu pieredze

Nordplus

Kopš 2003. gada Kuldīga un tās atbildīgās institūcijas ir daudz strādājušas, lai apzinātu pilsētas īpašās vērtības, saglabātu autentiskumu un lai vietējie iedzīvotāji novērtētu un izprastu Kuldīgas kultūrvēsturiskā mantojuma nozīmību.

Par pilsētas autentiskumu šodien vēsta labi saglabāties pilsētas apbūves plāns, senā arhitektūra, koka arhitektoniskās detaļas un dakstiņu jumti. 2004. gadā Kuldīga iekļauta arī UNESCO kultūras mantojuma priekš-sarakstā, tomēr joprojām ir daudz jāstrādā, lai saglabātu pilsētas unikālo identitāti, parādītu to citiem un ar to lepotos, tādēļ biedrība „Kultūras projektu koordinācijas centrs” iesaistījās Nordplus programmas līdzfinansētā projektā „Inovatīvas pieejas veicināšana pieaugušo izglītībā ar mērķi saglabāt Ziemeļvalstu reģiona kultūras mantojumu”.

Ilze Zariņa, Kultūras projektu koordinācijas centra pārstāve:

Saņemot atbalstu no Ziemeļu Kultūras fonda un Latvijas Valsts Kultūrkapitāla fonda, 2008. gadā īstenojām projektu, kas ļāva Kuldīgai attīstīt sadarbību ar kultūras mantojuma ekspertiem no Norvēģijas, Dānijas un Somijas. Izveidoto sadarbību augstu novērtēja arī mūsu partneri. Piemēram, Norvēģijas amatniecības attīstības organizācijas direktors Eivinds Falks atzina, ka „Kuldīga ir patiesi nozīmīga pilsēta visas Baltijas jūras baseina valstu mērogā. Pilsētai ir milzīgs potenciāls, lai to veidotu par visa reģiona amatniecības apmācības un izpētes centru”. Atzinīgus vārdus dzirdējām arī no citiem sadarbības partneriem, īpaši par koka arhitektūras detaļu saglabāšanu un izcelšanu, tādējādi saglabājot daudz nozīmīgas vēsturiskas informācijas par Kuldīgas iedzīvotājiem un laikmetu. Ārvalstu eksperti atzina pilsētas unikalitāti un novērtēja padarīto kultūras mantojuma saglabāšanā.

Viena no Kuldīgas problēma ir vietējo cilvēku attieksmē. Ir jārada izpratne par vecpilsētas kā kopīgas Eiropas kopējā kultūras mantojuma daļas unikālo vērtību. Viena no Kuldīgas īpatnībām ir tā, ka lielākā daļa no kultūras mantojuma ir dzīvojamās mājas, kas saglabājušās no 16. gadsimta – vairāk nekā 400 māju ar vēsturisku vērtību. Ja viegli ir uztverams tas, ka muzejs, baznīca vai pils ir kultūras mantojuma objekts, tad vecās dzīvojamās mājas uztvert kā kaut ko ļoti īpašu ir daudz grūtāk. Papildus tam nākas saskarties ar problēmu, ka mājās parasti dzīvo vairākas ģimenes, kurām ir savstarpēji grūti vienoties par kopējo ieguldījumu mājas atjaunošanā. Daudzas no ēkām ir vecas, ar koka apkuri un pat bez kanalizācijas, tās ir ekspluatācijā lētas, tādēļ nereti tajās dzīvo cilvēki ar zemiem ienākumiem, kuri nevar atļauties līdzekļus ieguldīt restaurācijā. Tā rezultātā vērtīgais kultūras mantojums ar laiku iet zudībā.

Ārvalstu pieredze teorijā un praksē

Projekta ietvaros norisinājās daudz dažādi pasākumi gan uz vietas Kuldīgā, gan arī sadraudzības pilsētās. Aktivitātes iespējams sadalīt četros blokos, kur ietilpst praktiskā nometne, apmācību kursi, mācību ekskursijas, kā arī noslēguma konference.

Kā partneri kultūras mantojuma saglabāšanas projektā bija iesaistījušās piecas valstis – Norvēģija, Dānija, Somija, Zviedrija un Latvija. Dalībnieku vidū bija pārstāvētas pašvaldības, arhitektu biroji, renovāciju centri, kā arī valsts pieminekļu aizsardzības centrs un citas organizācijas, kas sniedza savu pieredzi un dalījās ar informāciju. Vienojošā iesaistīto pilsētu vērtība ir vēsturiskais mantojums ar labi saglabātu autentiskuma pakāpi. Šādi izdevies atrast partnerus, kam ir līdzīgas problēmas un darbības virziens gan attiecībā uz darbu ar iedzīvotājiem, gan būvniecības/restaurācijas uzņēmumiem un politiķiem. Lai arī Skandināvijas valstīs kultūras mantojuma saglabāšanas jomā ir krietni priekšā Latvijai, tās ikdienas darbā saskaras vai ir saskārušās ar līdzīgām problēmām, kuras tagad ir mūsu dienaskārtībā.

Svarīgi ne tikai izglītot, bet arī materiāli palīdzēt

Lai risinātu problēmas, kas saistītas ar kultūras mantojuma saglabāšanu, projekta ietvaros attīstītas un realizētas divas izglītības programmas pieaugušajiem – „Arhitektoniskā stila vēsture īstas vecpilsētas vidē. Kuldīgas piemērs” un „Vēsturisko namu apsaimniekošana”.

Šāda pieeja jautājuma risināšanā vietējiem iedzīvotājiem uzreiz palīdz atrisināt divas problēmas – pirmkārt, saprast un novērtēt unikālā kultūras mantojuma nozīmību un, otrkārt, uzturēt savu dzīvojamo māju labā stāvoklī.

Papildus tam projekta ietvaros 2010. gada vasarā norisinājās trīs dienu mācību ekskursija uz Somiju, kur satikās Latvijas, Somijas un Dānijas eksperti, kas organizē pieaugušo mācības, lai pārrunātu sadarbības iespējas ar vietējiem iedzīvotājiem no pieaugušo izglītības redzespunkta.

Amatnieki māca arodu nākamām paaudzēm

Vēl viena nozīmīga tēma, kas apskatīta projekta ietvaros, ir apkārtējās vides apziņas un klimata jautājumus. No 1991. līdz 2004. gadam iedzīvotāji Kuldīgā nevarēja daudz līdzekļus atvēlēt dzīvojamo māju uzturēšanai kārtībā. Vēlāk, kad situācija valstī uzlabojās, cilvēki varēja vairāk līdzekļus ieguldīt māju atjaunošanā, taču radās draudi, ka iedzīvotāji gribēs izmantot jaunus būvniecības materiālus – plastmasas un sintētisko materiālu logus un durvis, kas vecpilsētā ir stingri aizliegti.

Projekta ietvaros risināti arī šie jautājumi, organizējot speciālas apmācības jeb laboratorijas kultūras mantojuma amatniekiem – „Logi uz pasauli” un „Kā saglabāt enerģiju vēsturiskās mājās”.

Problēma, kas ir kopīga daudzām Ziemeļvalstīm ir tā, ka speciālās amatniecības prasmes ir apguvuši maz cilvēku. Ja tās netiks nodotas tālāk, pēc desmit gadiem var būt situācija, kad neviens vairs neprātis pienācīgi restaurēt vēsturiskās mājas. Lai no tā izvairītos projekta laikā organizējām koka restaurācijas nometnes, kur sava aroda pratēji apmainījās ar pieredzi, zināšanām un apmācīja arī citus interesentus. Arī vietējos iedzīvotājus aicinājām iesaistīties, iztaujājot amatniekus par sev interesējošiem jautājumiem un apgūstot ēku saglabāšanas iemaņas.

Nedēļu ilgajā nometnē bija iekļāvām darbnīcas, labo restaurāciju piemēru prezentācijas, mācību ekskursijas vecpilsētā, kā arī diskusijas ar politiķiem. Praktiskās apmācībās Skandināvu un Latvijas koka restaurācijas speciālisti savas zināšanas nodeva tālāk.

Rezultāti tagad un nākotnē

Rezultāti no īstenotajām aktivitātēm redzami ne tikai tagad, bet ietekme, cerams, būs jūtama arī nākotnē, jo tieši tāds jau bija mācību un izziņas mērķis – radīt izpratni, kas vainagosies ar vēstures mantojuma saglabāšanu nākamajās paaudzēs.

Jau šobrīd ir skaidrs, ka projekts ļāva palielināt iesaistīto cilvēku, speciālistu izpratni par Ziemeļvalstu kultūras mantojuma un vēsturisko tradīciju kopīgajām iezīmēm un vērtību. Teorētiskie kursi, kā arī praktiska iesaistīšanās vietējo ēku restaurācijā un sakopšanā radīja kuldīdzniekos patriotismu, par ko liecināja cilvēku lielā interese un atzinība. Lai arī šad tad nācās saskarties ar neērtībām, cilvēki kopumā tomēr apzinās savas pilsētas lielo vēsturisko vērtību un novērtē tās sniegtās iespējas.

Ļoti būtisks sasniegums un ieguvums ir izziņātās inovatīvās pieejas pieaugušo izglītībā, kas ļaus arī nākotnē saglabāt Ziemeļvalstu reģiona kultūras mantojumu. Turklāt iegūtās zināšanas iespējams izmantot arī citu projektu veidošanā, kas saistīti ar pieaugušo izglītību.

Par projekta veiksmi liecina arī speciālistu un interesentu atsauce. Projekta aktivitātes bija ļoti labi apmeklētas, laba sadarbība izveidojās ar Kuldīgas profesionālo tehnoloģiju vidusskolu, kuras tūrisma specialitātes audzēkņi apmeklēja kursu par arhitektūras stiliem pilsētā, savukārt galdniecības specialitātes audzēkņi piedalījās ēku apsaimniekošanasursos.

Ārvalstu partneri par Kuldīgu:

Jarle Hugstmyr, norvēģu vēsturisko ēku eksperts, koka amatniecības restaurators:

"Kuldīga ir saglabājusi dažādu stilu un gadsimtu durvis, kas pilsētu dara unikālu plašā mērogā. Šeit jūs varat atrast pavisam vienkāršas durvis, varat atrast izsmalcinātas durvis ar grezniem kokgriezumiem, un tās jums pastāsta ļoti daudz par pilsētas iedzīvotājiem no senatnes līdz mūsu dienām. Durvis ir ēkas īpašnieka vizītkarte. Durvis ir nozīmīga vērtība un tās ir jā saglabā autentiskas, ja jūs tās zaudēsiet, zudīs arī pilsētas īpašā aura. Oriģināli vienmēr būs vērtīgāki par kopijām, lai arī cik perfektas tās nebūtu. Saglabāšana sākas ar rūpīgu nomazgāšanu, bet ne ar jaunu durvju izgatavošanu."

Per-Willy Fargestad, Drobakas Kokamatniecības centra direktors:

"Mēs esam iedvesmoti no senās kokamatniecības kvalitātes, kādu atradām Kuldīgas vecpilsētā. Kuldīgas senie tradicionālie nami satur dārgumus nākamajām paaudzēm. Šeit vērojam, ka ļoti nepieciešama restaurācija un tā jā vada ar cieņpilnu attieksmi pret stilu, apsaimniekojot ēku oriģinalitāti un augsto vērtību."

Kalle Saarinen, Raumas Renovācijas centra direktors:

"Kuldīgas senie nami ļauj atklāt būtiskas zināšanas par vēsturiskajām amatniecības metodēm un tradicionālajiem materiāliem. Tādējādi šos namus var uzskatīt par atvērtu leksikonu zināšanu apguvei. Veicot restaurācijas darbus Kuldīgas vecpilsētā, ir svarīgi neaizmirst parūpēties par pilsētas dvēseli."

<https://www.viaa.gov.lv/lv/jaunums/izglitojot-saglaba-kuldigas-seju>